

[Lab. 1888], *renúncia* [Belv. 1805], *renunciable* [Labèrnia 1840], *renunciació* (d'un plet) 'acció d'abandonar-lo' (*CostTort.*, p. 66, veg. supra); doc. de 1337; Pere Cerimoniós], *renunciament* [Llull; Pere Cerimoniós], *renunciant*; *renunciatori* [Lab. 1840].

¹ En francès *nuncios* 'emissari del Papa' (1519), *nunce* (1521-61), *nonce* (1527) etc.; en castellà en aquest sentit figura en la *Dorotea* de Lope de Vega, després en Covarrubias (1611); segons *Encycl. Brit.*, Angelo Leonini, enviat del Papa a Venècia, es considera el primer nunci oficial. — ² D'ací la frase popular: *Que ho faci el nunci!* o *Que hi vagi el nunci!* — ³ Com a 'missatger, encarregat d'anunciar una cosa' també és del S. XVI: en francès *nonce* (1552); en castellà s'havia usat només en escriptors cultes o culterans (1499; en la *Dorotea* de Lope etc.). — ⁴ Com indica JCoromines en una «conversa» intitulada «Com hem de dir en lloc de *jallo* i *jallar una causa*» (*LleuresC.*, pp. 299-31), aquest ús absolut de *pronunciar* fou del ll. *pronuntiare* que s'usava en construccions com a *iudex ita pronuntiauit* (en Ciceró), *pronuntiare de calumnia* 'jutjar un procés de difamació' etc. (més dades allí sobre l'ús llatí i català medieval). — ⁵ Careta, *Barbr.*, s. v. *pronunciació*, desaprova l'ús d'aquest com a 'manera de pronunciar'; notem l'exemple que ens dóna *AlcM* de MrnAguiló: «No s'y ha d'afegir més que una "s", que és lo únic que requireix sa seva *pronúncia*»; Vayreda en una nota a la seva obra *Sanch nova*, p. 503, diu: «el plural femení en *es* --- en res afecta la *pronúncia*, ja qu'adoptem un so equidistant de la *a* y de la *e*.» — ⁶ També en una cançó popular: «si no 'm voleu dar l'amor a fe'm frare me n'iria / del ordre dels caputxins, y al món *renunciaria*» (MilàF, *Romllo.*, 1882, 377.13, La Llacuna).

Nuncupació, *nuncupatiu*, V. *nom* Nuor, V. *nu*, *nua* Nuós, V. *nus* Nupcial, *nupcialment*, *núpcies*, V. *noces* Nuquera, V. *nuca* Nurella, V. *neulella*

NUS o NU, m. 'entrellaçament estret (de fils, cordills, cordes etc.)', de l'antic i ara dialectal *nuu*, i aquest del ll. *nōdus* id.; igual que el gascó *nut*¹ i el cast. *nudo*, el català suposa una variant primitiva amb u, no ben explicada.² □ 1.ª doc.: *nul* forma hipercorrecta de *nuu* en Sant Gregori, *Diàlegs* (obra de fi segle XIII, ms. any 1340).³

Mot bàsic de l'idioma, i comú en totes les èpoques. Després del text de l'inicial trobem molts exemples de *nuu* en els autors del S. XV: StVicentF: «sent Francès --- no portava lo cordó, tal com ara, ab *nuus* e flochs gentils» (*Sermons* 1, 207.17), «gitar s'a la mà a la bossa, e desfarà hun *nuu*, depuix l'altre» (ib., 247.24); «*nuu* del lançol» en el *Spill* v. 2361, *nuu cec* en Ausiàs Marc (xc, 34), «los *nuus* de la correja» en FAlegre (*Trans.*), «*nuu* d'amficiés» en Roís de Corella (*DAg.*); JEsteve (1472) dóna: «Lo *nuu* qui's fa entre les junctures dels dits per dolor de poagre»; la frase *cercar nuus en lo jonc* 'buscar l'impossible' en Curial: «[els quals] a manera de aquells que *cerquen*

pèl en l'ou e *nuu en lo jonch*, cercaven via com porien desfavorir Curial» (ed. NCl. II, 187.22).

Els primers exemples de *nu* i *nus* apareixen, segons la nostra documentació, en el S. XVI, però aquestes formes devien ser en ús en el llenguatge parlat ja abans. Busa-Nebr. (1507) duu *nus*; OPou, *TbPu.* (1575) usa *nu* regularment i ens el dóna en les seves diverses accepcions: «fer dos *nus* i fer *nu* y baga» (p. 306), «los *nus* dels dits en defora, quant està lo puny estret: Condylus» (p. 249), «Canó que té *nu* com la canya» (p. 59), «esporgar los arbres --- llevar los *nus*: Abnodo» (p. 87); OPou usa un cop la forma *nus* (pl. *nosos*): «Los *nosos* entre los troncs y rames y vergues: Nodus, -di» (p. 60). *DTó.*, duu encara la forma *nuu*,⁴ Lacav. (1696) inclou *nus* amb exemples com «*nus* del dit», «*nus* del sarment», *nus corredor*, *nosos entortelligats* («nodi intricati»), «lo pi és ple de *nosos*», i a més en el sentit figurat de 'dificultat' i la frase *el nus d'un negoci* etc. Tant Belv. 1805 com Lab. 1839 porten la forma *nu* i ens presenten els següents sentits no esmentats en les fonts anteriors: *nu en lo coll* 'impediment en la gola' i *nu de teixidor*. La variant *nuc* apareix en el *Dic. val.-cast.* de CRos (1764),⁵ Sanelo i Escrig. En l'aspecte semàntic notem *nus pla* entre els pescaters 'mena de nus per a endollar els caps de les peces o xarxes', *nus d'ase* 'home que en la sirga d'una sola sàgola ocupa el segon lloc, després del dalí' i *nus de tres* 'remar o llaguter que, en anar a la sirga amb una sola sàgola, ocupa el tercer lloc' (*BDC* ix, 66);⁶ *nuc* (val.) 'nou del coll' (CRos, Sanelo), veg. *nou del coll*, s. v. *NOU* (fruit). Per als sentits generals, vegeu *DFa.*, i per a l'ús especialitzat i dialectal i la fraseologia, *AlcM*.

Entre les diverses variants, *nus* és la més estesa esment d'ús en el dialecte central i occidental, en els centres grans com Barcelona, Tarragona, Girona, Lleida, i també en el Camp de Tarragona, Pla d'Urgell, Seu d'Urgell, Plana de Vic, Andorra, Pallars,⁷ Menorca etc., però *nu* pot aparèixer en tot aquest territori al costat de *nus*; *nu* és decididament la forma de la Catalunya francesa, excepte Cerdanya i alguns punts de la zona nord, on es diu *nus*.⁸ *AlcM* dóna *nu* com a balear. *Nuc* és la forma del País Valencià (Giner i Marc);⁹ el *DAG*. el registra a Castelló d'Empúries, i segons l'*Atl. Ling. Pyr.-Or.*, carta 371, és general a l'Alt Empordà; apareix a més en certs punts extrems de la zona occidental com Bonansa, Castanesa, Pont de S., Fraga. *Nuu* s'usa encara a Mall. i Eiv. (*AlcM*),¹⁰ i en alguns llocs de la Cerdanya espanyola com Beller, Montellà, Músser, Meranges, Urtx. Notem a més *nugo* (usual segons *AlcM* a Calasseit i Morella), relacionat amb *nugar*, i *desnudo* 'el nus dels dits', usat en alguns llocs, relacionat amb *desnuar* (veg. en els derivats, infra).

El desenvolupament fonètic va ser primerament *nuy* < *nuð* < *nūd(u)*, i de *nuu* va resultar *nu* per contracció vocàlica (que es podia produir especialment en la forma del plural *nuus* > *nus*), i d'allí el singular *nu*. La variant *nus* era —com ho explica *DECH* IV, 244b 42, i *AlcM* (s. v.)— la forma del plural percebut com